

ROZDZIAŁ X

Barbara Stefaniuk

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

SŁUŻBY MUNDUROWE W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Wstęp

Zapewnienie bezpieczeństwa zawsze było, jest i będzie zaliczane do najważniejszych zadań służb ratowniczych. Nadrzędną misją podmiotów ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym jest ratowanie życia, zdrowia, środowiska oraz mienia obywateli na każdym szczeblu administracji państwowej. Zadania podejmowane w celu ochrony podstawowych wartości, wpisują się w kanon zagrożeń, przed jakimi stoi system zarządzania kryzysowego Rzeczypospolitej Polskiej.

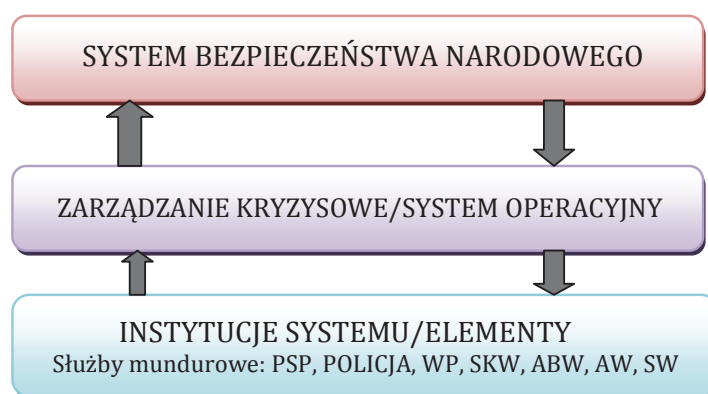
System zarządzania kryzysowego, to system charakteryzujący się bardzo dużą złożonością i elastycznością elementów, które składają się na jego całość¹. W *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* i *Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego do 2022* - zarządzanie kryzysowe, definiowane jest jako element systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej². System zarządzania kryzysowego jest głównym systemem operacyjnym w Polsce. Elementem tego systemu są instytucje, za pomocą których realizowane są zadania z zakresu ratownictwa, ochrony ludności, ochrony życia, mienia i środowiska. Są to wszystkie działania podejmowane przez wyspecjalizowane organy administracji rządowej, pozarządowej oraz instytucje prywatne, które wspierają działania systemu zarządzania kryzysowego w Polsce. Udział, tychże instytucji w zarządzaniu kryzysowym, podyktowany jest specyfiką owego systemu, a także złożonym i wielowymiarowym aspektem współczesnych zagrożeń. Zadania, które stoją w obecnej chwili przed instytucjami zarządzania kryzysowego, uwarunkowane są zagrożeniami, jakie wpływają na otoczenie systemu zarządzania kryzysowego. Owe zagrożenia generowane są zarówno przez czynniki naturalne, jak i antropogeniczne.

¹ B. Stefaniuk – definicja autorska.

² Zob. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* i *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego do 2022* – główne dokumenty strategiczne, zawierające koncepcję bezpieczeństwa narodowego.

1. Instytucjonalizacja systemu zarządzania kryzysowego

System zarządzania kryzysowego stanowi złożony układ, którego nadrzędnym celem jest zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa, skuteczne przeciwdziałanie wszelkiego rodzaju zagrożeniom, a w sytuacji ich zaistnienia powrót do stanu pierwotnego w możliwie najkrótszym czasie, za pomocą dostępnych sił i środków³. System zarządzania kryzysowego jest stworzony dla potrzeb działań w sytuacjach kryzysowych, który integruje procesy informacyjno-decyzyjne i przepływy fizyczno-materiałowe, dzięki funkcjonowaniu przestrzennej infrastruktury technicznej i aktualnej struktury administracyjnej⁴. Instytucje państwowe w systemie bezpieczeństwa narodowego, stanowią element wykonawczy zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. Rysunek nr 1 przedstawia elementy składowe systemu bezpieczeństwa narodowego w zarządzaniu kryzysowym.

Rys. 1. Elementy składowe systemu bezpieczeństwa narodowego.

Źródło: Opracowanie własne.

Instytucje publiczne w systemie zarządzania kryzysowego, to organizacje działające w sferze spraw publicznych, regulowane przez normy prawa publicznego, których zadaniem jest ochrona interesu publicznego⁵. Ważnym komponentem systemu zarządzania kryzysowego są służby mundurowe, które realizują zadania w szerokim spektrum bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Służby mundurowe, stanowią fundament systemu zarządzania kryzysowego. Będą to głównie Państwowa Straż Po-

³ B. Stefaniuk, *Udział elementów krajowego systemu ratowniczo - gaśniczego w zarządzaniu kryzysowym na przykładzie powiatu bialskiego*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem dr hab. inż. G. Sobolewskiego na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013, s. 72.

⁴ K. Sienkiewicz-Małyjurek, *Skuteczne zarządzanie kryzysowe. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 35.

⁵ B. Stefaniuk – definicja autorska.

żarna i Policja, która na co dzień współpracuje z Państwowym Ratownictwem Medycznym, tworzy podstawową triadę bezpieczeństwa w reagowaniu kryzysowym.

Według autorki zarządzanie kryzysowe, to całokształt rozwiązań systemowych ukierunkowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony ludności przez organy administracji publicznej, za pomocą wyspecjalizowanych organizacji ratowniczych i koordynacji podmiotów wykonawczych zarządzania kryzysowego⁶. Przedsięwzięcia realizowane w zarządzaniu kryzysowym, stanowią otwarty zbiór niejednorodnych relacji i równoległe prowadzonych działań w środowisku operacyjnym.

2. Miejsce zarządzania kryzysowego w systemie bezpieczeństwa narodowego

Jednym z najbardziej istotnych podsystemów, funkcjonującym w systemie bezpieczeństwa narodowego jest system zarządzania kryzysowego. System ten składa się z elementów kierowania bezpieczeństwem narodowym (organy administracji publicznej), tworząc podsystem kierowania zarządzaniem kryzysowym i elementów wykonawczych systemu bezpieczeństwa narodowego, tworząc podsystem wykonawczy zarządzania kryzysowego⁷. Poniższy rysunek przedstawia miejsce zarządzania kryzysowego w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Rys. 2. Miejsce zarządzania w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Źródło: *Opracowanie własne.*

W świetle literatury zarządzanie kryzysowe, to złożony układ, którego celem jest zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa, skuteczne przeciwdziałanie wszelkiego typu niebezpieczeństwom, a w sytuacji zagrożeń powrót do stanu pierwotnego w możliwie najkrótszym czasie, za po-

⁶ B. Stefaniuk, dz. cyt., s. 156.

⁷ Tamże, s. 121.

mocą dostępnych sił i środków w ramach obowiązującego systemu prawnego⁸. System reagowania kryzysowego jest stworzony dla potrzeb działań w sytuacjach kryzysowych. Faza reagowania kryzysowego, to praktyczna współpraca służb mundurowych. W fazie reagowania kryzysowego dochodzi również do praktycznej współpracy procesów informacyjno-decyzyjnych, przepływu fizyczno-materiałowego, dzięki funkcjonowaniu przestrzennej infrastruktury technicznej i administracji. Fundament systemu zarządzania kryzysowego, według autorki tworzą⁹:

- prawo kryzysowe i procedury administracyjne,
- procedury działań w stanach nadzwyczajnych,
- zasoby kadrowe, informacyjne i materiałowo-techniczne,
- jednostki i oddziały ratownicze, gaśnicze, ewakuacyjne, transportowe.

System zarządzania kryzysowego w Polsce opiera się na, funkcjonujących systemach mających na celu koordynację działań ratowniczych, przede wszystkim: Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz Systemie Powiadamiania Ratunkowego¹⁰.

3. Służby mundurowe w reagowaniu kryzysowym

W Polsce funkcjonują instytucje, których działania powinny zapewnić bezpieczeństwo obywateli, jak i szybkie reagowanie na zaistniałe zagrożenia bezpieczeństwa narodowego. Funkcja policyjna państwa należy do jego klasycznych funkcji. Jest związana z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego w szerokim rozumieniu tych pojęć¹¹. Z uwagi na zapewnienie bezpieczeństwa powołane zostały stosowne służby, straże, inspekcje i inne instytucje, stojące na straży porządku publicznego i bezpieczeństwa zbiorowego¹². Udział, tychże instytucji w zarządzaniu kryzysowym, podyktowany jest specyfiką owego systemu, do którego należy niewątpliwie zarządzanie ryzykiem w rejonie operacyjnym oraz zadania, jakie realizują ustawowo służby mundurowe, wchodzące w skład systemu zarządzania kryzysowego. Należą do nich m.in. wyspecjalizowane organy państwowe podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych: Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna, a ponadto, wyspecjalizowane organy podległe innym centralnym organom administracji rządowej: Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Służba Wywiadu Wojskowego, Żandarmeria

⁸ R. Wróblewski, *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2013, s. 312-313.

⁹ B. Stefaniuk, *Procedury działań w sytuacjach nadzwyczajnych*, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, wykład z dnia 1.03.2016 r.

¹⁰ Taż, *Udział elementów krajowego...*, dz. cyt., s. 157.

¹¹ B. Sprengel, *Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego*, Toruń 2008, s.116-117.

¹² A. Misiuk, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa wewnętrznego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, s. 45.

Wojskowa, Służba Celna, Służba Więzienna, oraz wyspecjalizowane organy państwowe podległe Prezesowi Rady Ministrów: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne i Agencja Wywiadu.

4. Państwowa Straż Pożarna – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy

Ochrona ludności stanowi jedno z podstawowych zadań jakie realizowane jest przez organy administracji publicznej i krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Zapewnienie bezpieczeństwa jest głównym obowiązkiem konstytucyjnym państwa¹³. Państwowa Straż Pożarna została powołana, jako zawodowa, umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt formacja, przeznaczona do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami¹⁴. W *ustawie o Państwowej Straży Pożarnej* pojawia się zapis, dotyczący krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego – jako integralnej części organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, której celem jest ratowanie życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. *o ochronie przeciwpożarowej* (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 oraz z 2010 r. Nr 57, poz. 353), wydano Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w *sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego*. Krajowy system ratowniczo – gaśniczy realizuje przyjętą koncepcję, która zakłada ścisłą współpracę ze wszystkimi podmiotami, posiadającymi sprzęt, kadre i bazy danych przydatne podczas prowadzenia działań ratowniczych. Każdy podmiot, mogący realizować bądź wspomagać działania ratownicze może współpracować z krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym w jego strukturze organizacyjnej lub jako podmiot, wspomagający działania systemu¹⁵.

Organizatorem krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego jest Państwowa Straż Pożarna, która stanowi, wiodący podmiot wykonawczy w zarządzaniu kryzysowym¹⁶. Głównym celem krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego jest likwidacja zagrożeń, wynikających z niedoskonałości postępu cywilizacyjnego, naturalnych praw przyrody, do których

¹³S. Kwiatkowski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010, s. 145.

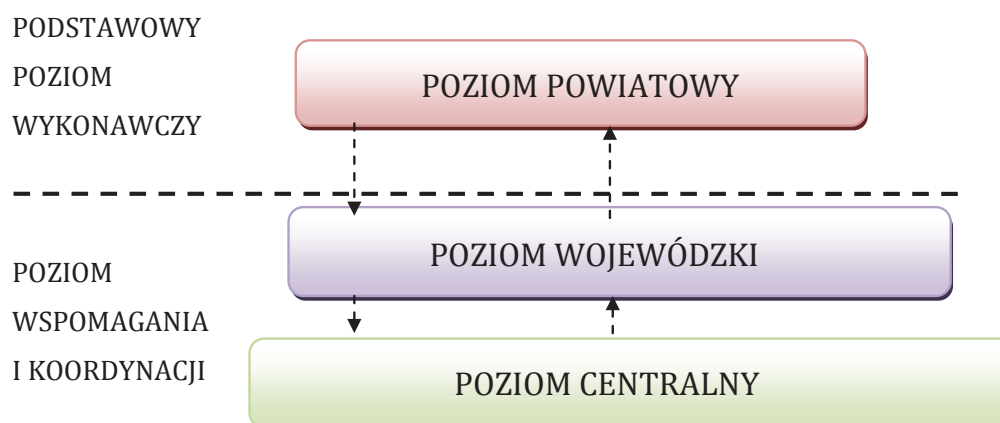
¹⁴*Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej* (Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 68), art.1, pkt.1.

¹⁵W. Leśniakiewicz, *System ratowniczy w zagrożeniach terrorystycznych*, „Na ratunek” 2007, nr 4, s. 34.

¹⁶P. Kępka, *Państwowa Straż Pożarna w zarządzaniu kryzysowym*, Konferencja naukowa z cyklu *Zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa narodowego, Podmioty wykonawcze w zarządzaniu kryzysowym*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 4 grudnia 2012 r.

należą pożary, powodzie, katastrofy techniczne, chemiczne i ekologiczne. W literaturze przedmiotu E. Nowak definiuje zagrożenie jako nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektów przemysłowych, obiektów komunalnych, urządzeń transportowych, obiektów budowlanych lub innych¹⁷. Według autorki zagrożenie¹⁸, to: „patologiczny związek przyczynowo-skutkowy, powodujący załamanie w prawidłowym funkcjonowaniu jednostki lub społeczeństwa na skutek działania negatywnego czynnika”. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy zorganizowany jest w sposób, zapewniający jego ciągłe funkcjonowanie na poszczególnych poziomach administracji¹⁹:

- powiatowym, który jest podstawowym poziomem wykonawczym, obejmującym organizację jednostek ratowniczo-gaśniczych, organizację systemu na terenie powiatu oraz kierowanie i koordynację działań ratowniczych na terenie powiatu,
- wojewódzkim, który jest poziomem wspomagania i koordynacji działań ratowniczych na terenie województwa,
- centralnym, który jest poziomem wspomagania i koordynacji działań ratowniczych na terenie kraju. Rysunek nr 3 przedstawia strukturę organizacyjną krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Rys. 3. Struktura krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego
 Źródło: B. Stefaniuk, *Udział elementów krajowego systemu...*, dz. cyt., s. 42.

Zakres zadaniowy KSRG obejmuje różne dziedziny ratownictwa, ochrony ludności, ratowania w trybie pilnym w stanach nagłego zagrożenia. Zagrożenie traktowane jest jako, możliwość wystąpienia jednego negatywnego z negatywnie wartościowych zjawisk²⁰.

¹⁷E. Nowak (red.), *Zarządzanie kryzysowe w sytuacjach niemilitarnych*, AON, Warszawa 2007, s. 43.

¹⁸B. Stefaniuk – definicja autorska.

¹⁹J. Skoczylas, *Prawo...*, dz. cyt. s. 41.

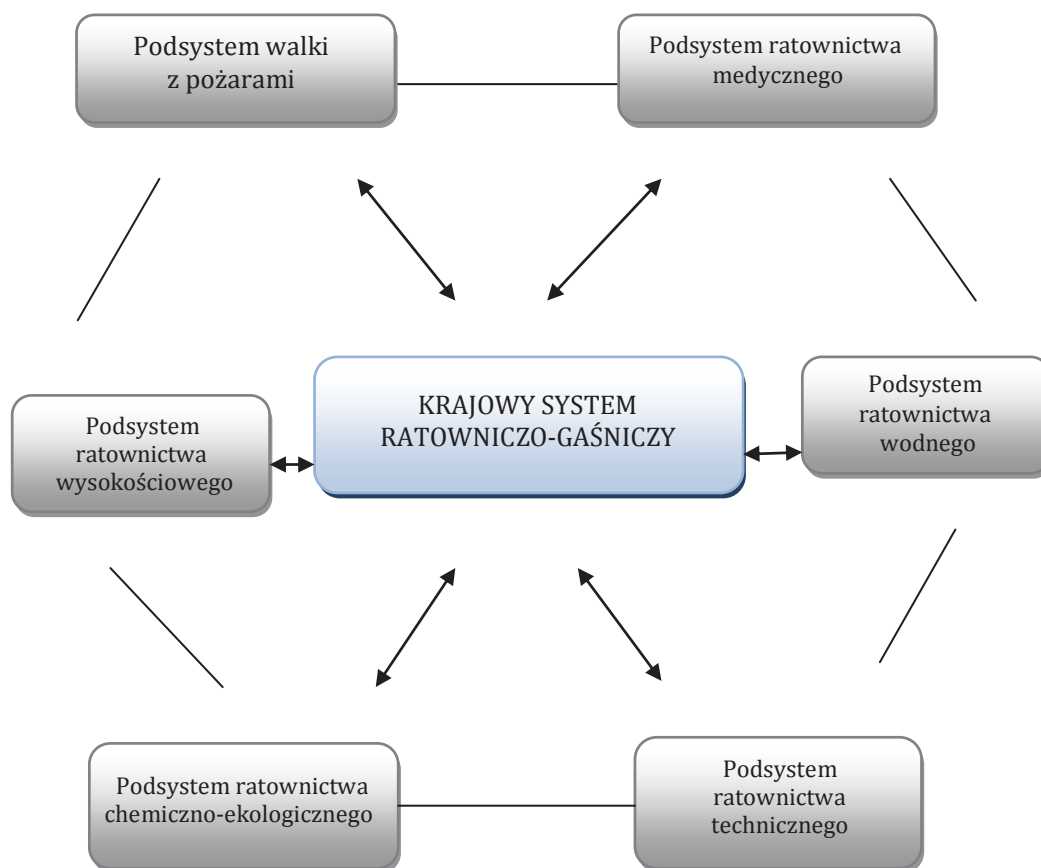
²⁰W. Kitler, *Obrona cywilna*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2002, s. 26.

Podmiotami krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego są jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, jednostki ochrony przeciwpożarowej, Ochotnicze Straże Pożarne, służby, inspekcje, straże, instytucje włączone do systemu oraz inne podmioty współdziałające, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się wspierać w akcjach podmioty ratownicze²¹. Założenia krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego zawarte są w rozporządzeniu ministra spraw wewnętrznych, które określa *szczegółowe zasady organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego*. Państwowa Straż Pożarna została powołana jako zawodowa, umundurowana i wyposażona w specjalistyczny sprzęt formacja przeznaczona do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami²². W ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego prowadzone są podstawowe czynności ratownicze wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników podmiotów krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego i specjalistyczne czynności ratownicze wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników podmiotów krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy traktuje się jako zbiór podsystemów funkcjonalnych, których celem jest ochrona życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez działanie odpowiedniego podsystemu w zależności od zaistniałego zagrożenia tj.:

- podsystem walki z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi,
- podsystem ratownictwa technicznego,
- podsystem ratownictwa chemiczno-ekologicznego,
- podsystem ratownictwa medycznego oraz współpracę z jednostkami systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym i systemem powiadamiania ratunkowego. Rysunek nr 4 obrazuje ujęcie przedmiotowe krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

²¹Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie *szczegółowych zasad organizacji krajowego...*, dz. cyt., §2, pkt 8.

²²Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, art. 1.

Rys. 4. Ujęcie przedmiotowe krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego
Źródło: B. Stefaniuk, *Udział elementów krajowego systemu...*, dz. cyt., s. 61.

5. Policja

Sytuacja kryzysowa w rozumieniu Policji, to zdarzenie sprowadzające niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia ludzi lub mienia, spowodowane bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra lub klęska żywiołowa, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli nad przebiegiem tych wydarzeń²³.

Zgodnie z *ustawą o Policji*²⁴, tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację, służącą społeczeństwu – przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Działania zapobiegawcze Policji, polegają na zapewnieniu ogólnego bezpieczeństwa, przez zapobieganie dokonywaniu przestępstw, a do takich należą wszelkie działania terrorystyczne. Do podstawowych zadań Policji w reagowaniu kryzysowym należy²⁵:

²³R. Wróblewski, *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem...*, dz., cyt., s. 422.

²⁴art. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

²⁵Tamże.

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami, naruszającymi te dobra,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
- inicjowanie i organizowanie działań, mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców,
- nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) oraz nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych,
- współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów,
- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych,
- prowadzenie bazy danych, zawierającej informacje o wynikach analizy kwasu dezoksyrybonukleinowego (DNA). Policja może być użyta na podstawie informacji operacyjnych, uzyskanych od służb specjalnych, w celu niedopuszczenia do dokonania aktu terrorystycznego. W zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy – Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe. W Komendzie Głównej Policji powołano także, liczące 175 funkcjonariuszy, Biuro Operacji Antyterrorystycznych (BOA), które zajmuje się fizyczną likwidacją zagrożeń związanych z terroryzmem.

6. Straż Graniczna

Zgodnie z art. 1 *ustawy o Straży Granicznej*²⁶ Straż Graniczna jest jednolitą, umundurowaną i uzbrojoną formacją przeznaczoną do ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciw-

²⁶art. 1 *ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej*.

działania nielegalnej migracji. Do zadań Straży Granicznej należy²⁷: ochrona granicy państwowej na lądzie i morzu, organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego. Ponadto w zakresie zwalczania zagrożeń terrorystycznych należy zapobieganie i przeciwdziałanie nielegalnej migracji poprzez współdziałanie z innymi organami i służbami w zakresie rozpoznawania zagrożeń terroryzmem i przeciwdziałania tym zagrożeniom. Straż Graniczna w świetle unormowań prawnych jest formacją zobowiązaną do działań, obejmujących w zarządzaniu kryzysowym rozpoznanie, zapobieganie i przeciwdziałanie ewentualnym zagrożeniom terrorystycznym, godzącym w bezpieczeństwo państwa. Jako istotny element systemu bezpieczeństwa narodowego jest podmiotem uprawnionym do wykrywania i ścigania sprawców o charakterze terrorystycznym²⁸, które obecnie stanowią główne źródło zagrożeń asymetrycznych.

7. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Z problematyką bezpieczeństwa i porządku publicznego, związane są zagadnienia bezpieczeństwa państwa i ochrony porządku konstytucyjnego. Bezpieczeństwo państwa postrzegane jest jako stan braku zagrożenia dla funkcjonowania organizacji państwowej i realizacji jej interesów umożliwiając przy tym swobodny jej rozwój²⁹. W celu zapewnienia tego bezpieczeństwa powołana została Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Działania Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zarządzaniu kryzysowym obejmują przede wszystkim działania wyprzedzające zagrożenie³⁰. Działania te mają miejsce w pierwszej fazie zarządzania kryzysowego, a więc – zapobieganiu.

Zgodnie z ustawą o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego do jej zadań w zakresie bezpieczeństwa należy³¹: rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw tj. szpiegostwa, terroryzmu, naruszenia tajemnicy państwowej i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego nie spełnia zadań wyłącznie informacyjnych – posiada także kompetencje śledcze, dzięki którym przekazywane są wszelkie zadania związane z rozpoznaniem na terenie kraju zagrożenia terroryzmem. Wewnątrz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego znajduje się Departament Przeciwdziałania Korupcji, Ter-

²⁷art. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej.

²⁸A. Wawrzusiszyn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, s. 159.

²⁹Tamże, s. 13.

³⁰B. Stefaniuk, *Procedury działań w sytuacjach nadzwyczajnych*, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, wykład z dnia 12.04.2016 r.

³¹art. 5 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2002 r. nr 74, poz. 676).

roryzmowi i Przystępczości Zorganizowanej. Drugim ważnym elementem systemu rozpoznania jest Agencja Wywiadu. Do jej kompetencji należy między innymi rozpoznawanie międzynarodowego terroryzmu, ekstremizmu oraz międzynarodowych grup przystępczości zorganizowanej.

8. Agencja Wywiadu

W obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego związane są zagadnienia bezpieczeństwa zewnętrznego państwa. Bezpieczeństwo zewnętrzne, to stan braku zagrożenia pochodzącego ze źródeł zewnętrznych dla bezpieczeństwa, obronności, nienaruszalności terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³². Do zadań Agencji Wywiadu należy³³:

- rozpoznanie zagrożeń, znajdujących się poza terytorium naszego kraju, uzyskiwanie, analizowanie, przetwarzanie i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego,
- rozpoznawanie i przeciwdziałanie zagrożeniom zewnętrznym, godzącym w bezpieczeństwo, obronność, niepodległość i nienaruszalność terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- ochrona zagranicznych przedstawicielstw Rzeczypospolitej Polskiej i ich pracowników przed działaniami obcych służb specjalnych i innymi działaniami mogącymi przynieść szkodę interesom Rzeczypospolitej Polskiej,
- zapewnienie ochrony kryptograficznej łączności z polskimi placówkami dyplomatycznymi i konsularnymi oraz poczty kurierskiej,
- rozpoznawanie międzynarodowego terroryzmu oraz międzynarodowych grup przystępczości zorganizowanej,
- rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
- rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej przenoszenia,
- rozpoznawanie i analizowanie zagrożeń, występujących w rejonach napięć, konfliktów i kryzysów międzynarodowych, mających wpływ na bezpieczeństwo państwa, oraz podejmowanie działań mających na celu eliminowanie tych zagrożeń,

³²A. Misiuk, *Instytucjonalny...*, dz. cyt., s. 206.

³³art. 6 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2002 r. nr 74, poz. 676).

- prowadzenie wywiadu elektronicznego,
- podejmowanie innych działań określonych w odrębnych ustawach i umowach międzynarodowych.

Rola służb mundurowych m.in. Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Policji w zarządzaniu kryzysowym polega na zapobieganiu zagrożeniom kryzysowym, a więc przewidywaniu i rozpoznaniu za pomocą czynności operacyjnych. Rozpoznanie zagrożenia może prowadzić do jego identyfikacji i podjęcia odpowiednich środków bezpieczeństwa, mających na celu nie dopuszczenie do eskalacji zagrożenia.

9. Współpraca służb mundurowych w zarządzaniu kryzysowym

Z uwagi na dynamicznie wzrastający poziom zagrożeń w celu prawidłowej realizacji działań zapobiegających i ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym niezbędna jest szeroka współpraca służb mundurowych w zarządzaniu kryzysowym. Celem owej współpracy służb mundurowych w zarządzaniu jest ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska – a więc tego, co wpisuje się w kanon ochrony ludności³⁴. Według autorki ratownictwo stanowi podstawowy fundament i cel działań zarządzania kryzysowego.

Organizacja działań ratowniczych jest podstawowym celem, zarządzania kryzysowego, ochrony ludności i zadań ratowniczych wiodących elementów krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w zarządzaniu kryzysowym w Polsce tj. Państwowej Straży Pożarnej, Państwowego Ratownictwa Medycznego i Policji, a także innych instytucji wspierających system ratowniczy państwa. Jednostki Państwowej Straży Pożarnej prowadzą regularne i skoordynowane działania z w/w podmiotami, tworząc triadę reagowania na każde zagrożenie bezpieczeństwa. Współpraca i udział poszczególnych elementów w zarządzaniu kryzysowym charakteryzuje się olbrzymią liczbą poszczególnych relacji, zachodzących w środowisku operacyjnym. Rosnąca złożoność, nieprzewidywalność, a także dynamika zagrożeń, i zawłość zarządzania kryzysowego wymagają koordynacji działań wielu merytorycznie niezależnych od siebie podmiotów podczas prowadzenia akcji ratowniczych. Koordynacja uznawana jest za podstawę praktyki zarządzania kryzysowego. Koordynacja podmiotów ratowniczych, to konsolidacja procedur działania i wykorzystywanych technologii, w tym komunikacji. Definiowana jest jako ciągły proces harmonizowania współzależności w czasie realizacji działań, zmierzający do osiągnięcia wspólnego celu. Biorąc pod uwagę współczesne zagrożenia i sytuacje kryzysowe mają one dość specyficzny dla danego zagrożenia przebieg, co warunkuje udział reagowaniu kryzysowym poszczególnych służb mundurowych w zarządzaniu kryzysowym.

³⁴B. Stefaniuk, *Udział elementów*, wyd. cyt., s. 156.

Podsumowanie

Współcześnie kryzysy stały się nieodłącznym elementem naszego życia, a umiejętność podjęcia efektywnych działań w celu rozwiązania sytuacji kryzysowych, staje się coraz bardziej istotna dla instytucji zarządzania kryzysowego. Zdajemy sobie sprawę, że kryzysy są nieuchronne i nie mamy na niego żadnego wpływu, ale możemy im zapobiegać. Można się do nich przygotować i zredukować ich skutki, a także wpływać na jego przebieg, który oparty jest na wielostronnej współpracy służb mundurowych.

Zapewnienie bezpieczeństwa zawsze było, jest i będzie zaliczane do najważniejszych zadań służb ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym. Nadrzędną misją służb mundurowych, w tym także podmiotów ratowniczych w zarządzaniu kryzysowym jest ratowanie życia, zdrowia, środowiska oraz mienia obywateli na każdym szczeblu administracji państwowej.

Przedsięwzięcia realizowane w zarządzaniu kryzysowym, stanowią otwarty zbiór zsynchronizowanych czynności, prowadzonych przez różne podmioty w jednym czasie³⁵. Charakteryzuje się ono olbrzymią liczbą potencjalnych relacji, zachodzących w środowisku operacyjnym. Ponadto, podejmowane działania realizowane są w niepewnych warunkach, obciążonych ryzykiem i niedoborem czasu. Z tego względu fundamentalne znaczenie w ich prowadzeniu oparte jest na prognozowaniu, planowaniu i systematycznej kontroli, której celem jest identyfikacja obszarów problemowych i działań usprawniających system zarządzania kryzysowego.

Zadania podejmowane w celu ochrony podstawowych wartości wpisują się w kanon zagrożeń, przed jakimi stoi obecnie system zarządzania kryzysowego Rzeczypospolitej Polskiej. System zarządzania kryzysowego, to system, charakteryzujący się bardzo dużą złożonością i elastycznością elementów, które składają się na jego całość³⁶. W systemie tym swoje zadania realizują poszczególne służby mundurowe, za pomocą których realizowane są zadania z zakresu ratownictwa, ochrony ludności, ochrony życia, mienia i środowiska. Są to wszystkie działania podejmowane przez wyspecjalizowane organy administracji rządowej, pozarządowej oraz instytucje prywatne, które wspierają działania systemu zarządzania kryzysowego w Polsce.

Bibliografia

1. Kitler W., *Obrona cywilna*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2002.
2. Kwiatkowski S., *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010.

³⁵B. Stefaniuk – definicja autorska.

³⁶B. Stefaniuk – definicja autorska.

3. Leśniakiewicz W., *System ratowniczy w zagrożeniach terrorystycznych*, „Na ratunek” 2007, nr 4.
4. Misiuk A., *Instytucjonalny system bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.
5. Sienkiewicz-Małyjurek K., *Skuteczne zarządzanie kryzysowe. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
6. Sienkiewicz P., Marszałek M., Górny P., *Ryzyko w zarządzaniu kryzysowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010.
7. Skoczylas J., *Prawo ratownicze*, wyd. Lexis Nexis, Warszawa 2007.
8. Stefaniuk B., *Udział elementów krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego w zarządzaniu kryzysowym na przykładzie powiatu bialskiego*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem dr hab. inż. G. Sobolewskiego na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2013.
9. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego i Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego do 2022*, Warszawa 2013.
10. Wawrzusiszyn A., *Bezpieczeństwo. Strategia. System. Teoria i praktyka w zarysie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015.
11. Wróblewski R., *Zarządzanie kryzysowe jako element zarządzania bezpieczeństwem narodowym*, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Siedlce 2013.
12. Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2000.

Akty prawne

1. *Ustawa z dnia 12 października 1992 r. o Straży Granicznej.*
2. *Ustawa z dnia kwietnia 1990 r. o Policji.*
3. *Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej.*
4. *Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.*

Liczba znaków ze spacjami: 29 637